

MÄNNISKOR PÅ MUSEUM

Professor Gerda Boëthius i spelmännens lag vid en spelmannsstämma på Gammelgården.

MORA (Från vår utsända medarbetare.) Zornmuseet i Mora — känt över hela världen och uppskattat lika av både kräset folk och menige man. I dag för aderton år sedan öppnades det den sommaren som slutade i krig. Över en miljon människor har under den tiden gått igenom dess dörrar som stått mer öppna än de allra flesta museers. Ett i alla avseenden tillgängligt museum. Men nu om två veckor går professor Gerda Boëthius, som under de aderton åren varit intendent för Zornsamlingarna, för sista gången ut genom museets port som dess chef och det är dags att be henne berätta om detta hennes livsverk, när det skall avslutas.

Zorn samlade för museet han drömde om — konst, gamla hus, gamla ting och pengar — Ragnar Östberg ritade i sinom tid dess hus, Anders Diös byggde det och Gerda Boëthius ordnade museet. Det är ju skaparkvartetten bakom Moras mönstergilla museum med den rena röda tegelfasaden invid makarna Zorns personligt formade, minnesrika hem. Jo, säger professor Gerda Boëthius, om man genast lägger till ett namn — Emma Zorns. Hon ritade inte hus och hängde inte tavlor men hon var med om alla tillblivelsemomenten som inspiration och drivkraft, hon förkovrade arvet efter Zorn inte minst genom att samla hans egen konst efter hans bortgång, hon intresserade sig för ritandet och planerandet — om hon också tyckte att byggmästaren och intendenten hade gripits av storhetskänslan när de kalkylerade med 20 000 besökare om året... Det löpte visst in femton tusen personer redan det första kvartalet som museet var öppet. Fru Zorns tillägg till makarnas gemensamma testamente, i vilket de lämnar den väldiga donationen till svenska staten, utfyller och preciserar också på det mest förutseende sätt hur donationen skall förvaltas och utnyttjas.

en gammal gård i Al. Lägg därtill att till föräldrarnas vänner hörde systrarna Adelborg, av vilka Ottilia var akademikamrat med Zorn och den som fick till stånd ett hembygdsmuseum i Gagnef, så förstås att intresset för gammal kultur väcktes tidigt och att vägen till konsthistoriska studier och museiarbete stakades ut liksom ofrånkomligt för Gerda Boëthius. Ändå var det den dekorativa konsten som lockade den unga Gerda mest och hon drömde väl om en bana som utövande konstnär, när hon sjuttonårig gick i konstakademien i Bryssel. Samtidigt blev hon djupt förälskad i nederländskt 1400-tal och förälskelsen utlöstes så småningom i boken om Bröderna van Eyck.

Gerda Boëthius

Gerda Boëthius, lämnar sista juni chefsposten vid Zornmuseet i Mora och berättar här om detta sitt livsverk. Museet har under hennes tid blivit en sevärdhet med stark dragningskraft, och över en miljon människor från in- och utlandet har hittills besett det.

dagens utan alla tiders. De olika epokenas konst ska komma till sin rätt och få påverka det nya skapandet, därigenom hålls den levande — sen växlar naturligtvis lyhördheten för de skilda konstnärsgenerationerna, som blir liksom turvis uppjudna till dans och betydelse och turvis ställda i skymundan. Men det är aldrig museichefer och konstkritiker som ska dana utvecklingen, det är de skapande konstnärerna.

DEN IDEALISKE MUSEIBESÖKAREN

Om man bortser från de riktigt konstbildade vill jag prisa den "naturliga" människan, säger prof. Boëthius apropå folk på museum och deras reflexioner. Här möter ett öppet sinne för skönhetsupplevelsen i konsten, stor villighet att ta emot orientering och inga förutfattade meningar. Under beredskapsåren hade vi i Mora en stor militärförläggning, och man kunde undra vad

dess män från alla landsdelar skulle ta sig till på fritiden i den bistra dalavintern. Vi öppnade museet gratis för dem. Och de kom i massor, varenda söndag. De kommer än på återbesök under semester-tiden och ibland sticker de in huvudet och tackar för sist. En och annan berättar att Zornmuseet var deras första museibekantskap men nu springer de på museum, så snart de kommer någonstans där det finns ett.

Skolbarnen är också pigga besökare, mycket intresserade även om de blir lite tveksamma när Axel Oxenstierna eller Gustav Vasa här inte ser ut som i deras historiebok, men de kan övertygas om att människor ser olika ut vid olika levnadsålder. Deras reflexioner är alltid oväntade. Här finns en målning av von Rosen som skildrar Stockholms stortorg dagen efter blodbadet. En makabert suggestiv tavla med morgonljuset glisande i blodpölna, en rad manliga gestalter hängande i en galge och i förgrunden en hund med ena framtassen upplyft och nosen i vädret — man faktiskt ser hans förfärade tjut. Framför detta hiskliga drama ur det förgångna föll en liten flicka i djup begrundan. Till slut utlät hon sig med en tacksam suck: "Tänk att humn fick leva!"

DE MÅNGA VÄRVEN KVINNA

Här sitter vi och pratar i Zornmuseets bibliotek — ett storartat referensbibliotek för övrigt i fråga om konsthistoria, nordiskt folkliv, arkitektur (ett av museichefens specialintressen är nordisk timmerbyggnadskonst), stora uppslagsverk. Kärnan är fru Zorns eget bibliotek, i källarskåpen och inne i gården finns såna dyrgripar och rariteter i bokväg att ett bibliofilhjärta värker av habegär. In kommer då en budbärare och säger att bilen är här för att hämta professorn till Våmhus. Och vad ska vi göra i Våmhus? Jo, upptäcka och uppmäta grunden till det för länge sen rivna gamla kapellet, det behövs för en sockenbeskrivning som en ung konsthistoriker håller på att skriva. Kapellgrunden påträffas mycket riktigt, sen besöks ett härbrä. Det ska undersökas om det kan ha varit kyrkans gamla. På det tredje stället framläpås ur ett lider en uråldrig dörr för identifiering av prof. Boëthius. All in a day's work, ler hon.

Nu har här ingenting sagts om Gerda Boëthius alla andra intressen, ämbeten och gärningar, hennes stora insatser i hemslöjden, hembygdsvärden, naturskyddet, hennes författarskap som framdeles kanske även kommer att ägnas åt en biografi över Emma Zorn. Men all denna övriga verksamhet står hon vitalt mitt uppe i, den avgående intendenten för Zornsamlingarna har händerna fulla av uppgifter.

V.

Matbordet och Zorns klubbstol i hans vildmarksateljé Gopsmorstugan, som nu även hör till museets samlingar.